

KIRÁLY BRIGITTA

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola
ORCID: [0000-0003-1009-3522](https://orcid.org/0000-0003-1009-3522)

Rugalmas tanulási utak a középfokú felnőttoktatásban és -képzésben A svájci modell

Absztrakt

Svájc sokszínű, négy nemzeti nyelvvel rendelkező, évszázados múltra visszatekintő szövetségi állam, ahol minden, így az oktatás is óramű pontossággal működik. Ezt igazolják az OECD Education at Glance (2025) és a felnőtt készségeket felmérő Survey of adult skills (2023) jelentései. A svájci oktatási rendszerben fontos helyet foglal el az élethosszig tartó tanulás, a felnőttek oktatása, képzése és továbbképzése. A svájci oktatásirányítás mind kantoni, mind szövetségi szinten számtalan, pozitívan diszkriminatív intézkedést hozott, hogy az élethosszig tartó tanulást megkönnyítsék, a szakosodást, a pályaváltást lehetővé tegyék.

A kutatás módszere a dokumentumelemzés. Megvizsgáltam az iskolarendszer és működtetésének törvényi hátterét, a szabályozás dokumentumait, feldolgoztam az oktatásért felelős intézmények honlapján található információkat, valamint másodelemzésnek vettem alá a svájci oktatáskutató intézet oktatási jelentését (SKBF 2023).

A dokumentumok elemzése során megállapítottam, hogy nemcsak a svájci duális képzés, hanem az egész oktatási rendszer példaértékűen működik, így méltán válhat modellé más országok számára.

Kulcsszavak: élethosszig tartó tanulás, felnőttoktatás, felnőttképzés, rugalmas tanulási utak, svájci modell

Abstract - Flexible learning pathways in adult education and training: The Swiss model

Switzerland is a multicultural federal state with four national languages and a centuries-old history, where everything, including education, runs like clockwork. This is confirmed by the OECD Education at Glance (2025) and Survey of Adult Skills (2023) reports. Lifelong learning, adult education, training, and continuing education play an important role in the Swiss education system. Swiss education authorities at both cantonal and federal level have introduced numerous positive discrimination measures to facilitate lifelong learning and enable specialisation and career changes.

The research method used is document analysis. I examined the legal background of the school system and its operation, the regulatory documents, processed the information available on the websites of the institutions responsible for education, and subjected the education report of the Swiss Institute for Educational Research (SKBF 2023) to a secondary analysis.

During the analysis of the documents, I found that not only the Swiss dual training system, but the entire education system functions in an exemplary manner, thus deserving to serve as a model for other countries.

Keywords: lifelong learning, adult education, adult training, flexible learning pathways, Swiss model

Bevezetés – Panta rhei

Hérakleitosz gondolata a világ folyamatos változásáról ma is aktuális. Nap mint nap tapasztaljuk, hogyan újul meg a technika révén környezetünk, hogyan épül be mindennapjainkba a robotika és a mesterséges intelligencia.

Jogosan merül fel bennünk a kérdés, hogy képes lesz az emberiség lépést tartani a technológiai fejlődéssel? Tudja használni és javára fordítani a technológiai eszközöket? Hogyan érhetjük el, hogy a vívmányok ne embertelenítsék el, hanem inkább élhetőbbé tegyék hétköznapijainkat?

Az oktatáskutatók már régóta tudják, a változó világ igényeihez kell alakítani az oktatási rendszereket, hogy azok képesek legyenek a jövő emberét felnevelni, és lehetőséget biztosítsanak az alapkészségek (Európai Bizottság 2025), a transzverzális készségek fejlesztésére (Európai Unió Tanácsa 2023), a továbbtanulásra, új vagy újabb végzettségek és képzettségek megszerzésére.

A 2019 óta folytatott összehasonlító kutatásom célja: feltárni, hogyan alakulnak át, mennyire alkalmazkodnak a megváltozott körülményekhez a német, az osztrák, a svájci és a magyar oktatási rendszer, hol helyezkedik el és milyen szerepet tölt be bennük a felnőttoktatás és képzés, mennyire rugalmasak és átjárhatók az oktatási rendszerek.

Feltevésem szerint egy rendszer rugalmasságát jól mutatja, hogyan kezeli az iskolarendszerben a nem formális és az informális úton megszerzett tanulási eredményeket, mely ISCED szinteken nyílik lehetőség az iskolai kereteken kívül, esetleg teljesen autodidakta módon megszerzett tudás vizsgával vagy más módon történő elismertetésére, beszámítására.

A vizsgált országok kiválasztásának alapja az a tény volt, hogy 2019-től két év alatt átfogó nevelési-oktatási és képzési reformot hajtott végre a magyar kormány. A radikális reformintézkedések sora a 2019-ben elfogadott Szakképzés 4.0 stratégiával indult. A Szakképzés 4.0 stratégia a német, az osztrák, a svájci duálist modellek követését, jó gyakorlataik adaptálását tűzte ki célul (Innovációs és Technológiai Minisztérium 2019). Azonban a mintául szolgáló országok társadalmi szerkezete, vállalati kultúrája gyökeresen eltér a magyartól. Jogosan merült föl a kérdés, hogyan lehet adaptálni eltérő környezetben egy más

feltételek között jól működő modellt. A követendő példaként felsorolt országok abban egyeznek meg Magyarországgal, hogy valamennyinek – alapjában véve – kontinentális iskolarendszere van, de sok, országspecifikus különbséggel (Kozma 2006; Mrázik 2015).

Tanulmányomban a svájci oktatásirányítási modellt mutatom be.

A tanulmány kulcsszavainak értelmezése

Ki számít felnőttnek?

Az OECD felnőttkutatással foglalkozó statisztikái a 16-65 éves korig terjedő korosztályt nevezik felnőttnek (Eurydice 2021; OECD 2024:51) iskolai oktatás szempontjából azonban általában az a tanuló felnőtt, aki betöltötte az iskolaköteles kort. A felnőtt tanulók életkorának alsó határa Európában, az Eurydice hálózat tagországaiban általában a 15 éves kor betöltése (Európai Bizottság 2023).

Felnőttoktatás és felnőttképzés

Magyarországon a felnőttoktatás fogalmába az iskolarendszerű oktatás tartozik (Köznevelési törvény 2011). Német nyelvterületen viszont az „Erwachsenenbildung” kifejezésbe viszont beletartozik az általánosan művelő tárgyak oktatása éppúgy, mint a szakmai továbbképzés, vagy a szakképzés (Nationalrat 2025; Arnold, Nuissl, Schrader 2023: 120-128). A „Bildung” szó magában foglalja az oktatást és a képzést is.

A svájci modell

Bár Svájc nem az Európai Unió tagja, földrajzi helyzetéből és sokszínű kultúrájából adódóan sok szálon kapcsolódik az őt körülvevő tagállamokhoz. Az Európai Unióval, annak intézményeivel, szervezeteivel 1999 óta gyakran kötött kétoldalú megállapodást, így Svájc is tagja az Unió által 1980-ban létrehozott Eurydice oktatási hálózatnak (Európai Unió Tanácsa 1990). A kétoldalú megállapodások alapján kölcsönösen elismerik az oktatási rendszerek különböző szintjein szerzett végzettségeket, szakképesítéseket és a szakmai tevékenységek gyakorlására jogosító okleveleket. Svájc aktívan részt vett és vesz az európai kutatási keretprogramokban és képzési programokban.

Az oktatási szinteket az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete (UNESCO) dolgozta ki és vizsgálja felül. Az ISCED 1997 (Forgács 2009, András 2011) egységes oktatási osztályozási rendszert bevezették az Európai Unióban (Európai Bizottság 2013) és Svájcban is

Az Európai Unió Tanácsa 2022/C 243/02 számú ajánlása felvetette, hogy az élethosszig tartó tanulás megvalósításának egyik hatékony módszere lehet a rugalmas tanulási utak biztosítása.

A svájci oktatási rendszer

Svájc többnyelvű, szövetségi állam. Iskolarendszerének alapvető meghatározója, hogy a kantonok önállóan irányítják iskoláikat, az iskolarendszer nem központosított. Az oktatásirányítás fő szerve a Kantonok Közoktatásért Felelős Igazgatóinak Konferenciája, a CDPE. Érdekesség, hogy a kantonokon kívül a Lichtensteini Hercegség társult tagként vesz részt a szervezet munkájában. A CDPE oktatáspolitikai testülete koordinálja a szövetségi szinten elismert közép- és felsőfokú tanulmányokra vonatkozó vizsgák rendszerét, biztosítja az iskolák közötti átjárhatóságot és oktatási kérdésekben együttműködik a szövetségi kormányral. CDPE döntéseit a Konferenciára delegált tagok közül választott, tizenkét főből álló Bizottság készíti elő, s a döntéseket plenáris üléseken hozzák. Az iskolakötelezettség a gyermekek négyéves korától kezdődik és tizenegy évig tart. A kantonok döntenek az óraszámokról, az oktatási anyagokról, de a tanterveket regionálisan összehangolják. A régiók fő nyelve alapján vagy a német, vagy a francia, vagy az olasz tantervet használják az egyes kantonokban.

Minden alapfokú intézményben ugyanazokat a tantárgyakat tanulják a diákok, csak más a beiskolázás nyelve, ezért más lesz a második választható nemzeti nyelv. Harmadik nyelvként angolt, vagy egy harmadik nemzeti nyelvet választhatnak a tanulók. A legtöbb kantonban évente kétszer kapnak bizonyítványt a tanulók. Az osztályzatok hatfokú skálán helyezkednek el. A hatos a kiváló, négy alatt elégtelen a teljesítmény. Ha a tanuló bizonyítványának átlaga négyes alatt van, türelmi időt kap, és ha a következő átlaga is elégtelen, akkor vagy speciális engedéllyel halad tovább, vagy évet ismét, vagy az alsóbb osztályban folytatja tanulmányait.

Az iskolakötelezettség végén a legtöbb kanton nem ír elő kötelező vizsgákat, tanúsítványt sem kapnak a tanulók. Aki viszont felnőttoktatásban fejezi be tanulmányait, néhány kantonban tanúsítványt szerezhet az alapfokú tanulmányok elvégzéséről.

A kötelező évfolyamok után a tanulók többféle lehetőség közül választhatnak. Jelentkezhetnek általános képzőiskola-típusokba: gimnáziumba, vagy szakközépiskolába, vagy választhatják az alapfokú szakképzést. Ha egy tanuló még nem tudta eldönteni, milyen iskolatípusban szeretne továbbtanulni, jelentkezhet szakmai orientációs képzésekre. A pályorientáció mellett ezeken az átmeneti évfolyamokon fejlesztik a tanulók alapismereteit, intenzív nyelvi képzéseken vehetnek részt és gyakornoki munkát vállalhatnak.

A középfokú oktatás rendszere

A líceumok

A magyar gimnáziumokhoz hasonlóan működnek a svájci líceumok. Az alapfokú oktatáshoz hasonlóan a kantonok és a CDPE által jóváhagyott líceumi

tantervek alapján készítik fel a tanulókat az egyetemi, pedagógiai főiskolai tanulmányokra, illetve felsőfokú szakképzésben való részvételre.

A tanulási ciklus általában négy évet foglal magában, de a német nyelvű régióban hatéves gimnáziumok is működnek. A végleges óraszámokat a kantonok határozzák meg, igazodva a szövetségi szinten előírányzott normákhoz. A kantonok határozzák meg az oktatás tartalmát, hogy a tíz kötelező tantárgyon kívül, a nyolc kötelezően választhatóból és a tizennégy kiegészítő tantárgy közül melyeket oktatják a középiskolákban.

A heti óraszámok 30-40 százalékát nyelvtanításra, 25-35 százalékát matematika és természettudományok oktatására, 10-20 százalékát humán- és társadalomtudományokra, 5-10 százalékát pedig képző- és/vagy zeneművészetekre kell fordítani. A heti óraszám 15-25 százalékában tanulják a diákok a kötelezően választható, a kiegészítő tantárgyakat, illetve ebben az óraszámában készülnek fel az érettségi projekthez, vagy kis szakdolgozathoz hasonlítható érettségi vizsgára.

Az osztályzatok a középfokú oktatásban is hatfokú skálán helyezkednek el, a négyes alatti osztályzatok elégtelennek minősülnek.

Az érettségi vizsgák egységes rendszerben zajlanak, államilag garantáltak. Az érettségire bocsátás feltételeit a kantonok határozzák meg. Általában a tanulók eredményei, bizonyítványa, jegyei, elővizsga, vagy ezek kombinációja szükséges.

Általában minden kantonban lehet kéttannyelvű érettségi vizsgát tenni.

Öt tantárgyból tesznek a jelöltek írásbeli érettségi vizsgát: anyanyelv, második nemzeti nyelv, matematika, egy kötelezően választható és egy kiegészítő tantárgyból. Az írásbelihez szóbeli vizsga is társulhat. Az érettségi vizsga értékelésekor figyelembe veszik az utolsó tanév vizsgatárgyainak eredményeit és az érettségire benyújtott munkát.

A Svájci Szövetségi Tanács rendeletei (2023) a felnőttek számára több lehetőség is van a líceumi érettségi megszerzésére: elvégezhetnek egy hároméves, felnőttoktató líceumot, s azután jelentkeznek az intézményben szervezett érettségi vizsgára, vagy önállóan készülnek fel az Oktatásért, Kutatásért és Innovációért Felelős Államtitkárság (SEFRI) által szervezett vizsgára.

Szakközépiskola

A szakközépiskolákban csak néhány ágazati képzés folyik. Ezek az ágazatok az egészségügy, a szociális munka, a pedagógia, kommunikáció és információ, művészet és dizájn, zene és színház, valamint alkalmazott pszichológia. Mivel általánosan művelő képzés is folyik, felkészítik a tanulókat a technikai végzettséghez hasonló, magasabb szakmai szintre és a felsőfokú szakképzésre.

A szakközépiskolába jelentkezés általában tizenöt éves korban történik. Az intézmények előírhatnak felvételi elbeszélgetést, felvételi vizsgát, vagy vizsga nélkül is felvehetik a tanulókat. A nappali képzés három évig tart és a végén államilag elismert szakiskolai bizonyítványt kapnak a tanulók, amellyel jogosultak ágazaton belüli felsőfokú szakképzés megkezdésére.

A tananyagokat a CDPE előírásai alapján állítják össze. A kötelező tantárgyak megegyeznek a liceumiakkal, tehát ebben az iskolatípusban is három idegen nyelvet, matematikát, természettudományokat, humán- és társadalomtudományokat, művészeti tárgyakat tanulnak, emellett sportfoglalkozásokon vesznek részt. Az általánosan művelő tárgyak tanulása mellett szakmai gyakorlatot teljesítenek és önálló projektfeladatot készítenek el és mutatnak be. Több iskolában két tanítási nyelven is vizsgát tehetnek a tanulók.

A szakmai oktatás a második évtől kezdődik. A tanulók egy vagy két szakterületet választhatnak, s ennek megfelelően járnak be az órákra, illetve vesznek fel fakultatív tantárgyakat.

A tanulók értékelése hatfokú skálán történik, ugyanúgy, mint a liceumokban. A tanulási ciklus végén a tanulók legalább hat tantárgyból tesznek vizsgát, melyek közül egy vagy maximum kettő szakmai tárgy. A vizsgák lehetnek írásbeli, szóbeli vagy mindkettő. A vizsgakövetelmények teljesítése után államilag elismert szakiskolai bizonyítványt szereznek.

A szakiskola befejezése után lehetőség van arra, hogy a tanulók egy év alatt államilag elismert szakközépiskolai érettségit szerezzenek, amellyel különbözeti vizsga nélkül juthatnak be az ágazatuknak és a szakmacsoportjuknak megfelelő egyetemi képzésekre.

Bizonyos egyetemi szakokon azonban különleges felvételi eljárásról kell megfelelni a jelentkezőknek. A pedagógiai szakérettségivel felvételi vizsga nélkül lehet megkezdeni az óvodai és tanítói képzéseket. Amennyiben a tanuló egyetemi tanulmányokat szeretne folytatni, különbözeti vizsgát tehet.

A felnőttek szakközépiskolai érettségit felnőttoktatási intézményben szerezhetnek, teljes vagy részképzésen.

Az alapfokú szakképzés

Az alapfokú szakképzésben 250 szakma közül lehet választani. A tanulók képzése történhet iskolarendszerben: kereskedelem, informatika, művészetek, kézműves szakmák. A többi szakmát általában duális képzésben tanulják, 3-4 nap a munkahelyen, 1-2 nap az iskolában. Európa sok országától eltérően olyan szakmákat is oktatnak alapfokon, amit máshol csak felsőoktatási szakképzésben.

Duális képzés esetén a tanulók jelentkeznek egy vállalat által meghirdetett gyakornoki állásra, vagy felvételiznek a szakképző intézménybe. A duális képzőhely maga választja ki a gyakornokként alkalmazni kívánt tanulót annak iskolai eredményei, a pályázati dokumentumok minősége és a felvételi

elbeszélgetés alapján. Sok helyen emellett próbára is teszik a jelölteket, hogy képességeik, viselkedésük, feladatmegoldásuk megfelel-e az elvártaknak.

A képzési ciklus lehet kétéves, ekkor a tanuló az államilag elismert gyakorlati képzésről kap bizonyítványt. Ezzel már munkát vállalhat a szakmájában, és a későbbiekben rövidebb ciklusú alapszintű szakképzést szerezhet.

Három- vagy négyéves ciklusú képzés esetén államilag elismert szakképzettséget kap a tanuló, amellyel teljesértékű munkavállalóként dolgozhat a szakmájában. A teljes ciklusú szakképzés esetén a tanulók általánosan művelő tárgyakat is tanulnak.

A tanuló gyakornokként dolgozik a képzőhelyen, részt vesz az általuk szervezett vállalaton kívüli kurzusokon és iskolába jár. Ennek megfelelően a képzési terveket a képzőhely az iskolával közösen készíti el az Oktatásért, Kutatásért és Innovációért Felelős Államtitkárság (SEFRI) programtantervei alapján. A képzési terv az alpműveltségre vonatkozó szakmai elvárásokat is tartalmaz.

A tanulók értékelésében fontos szerepet játszik a képzőhely, aki félévente szövegesen értékeli a tanulót. A képzőhelyi értékelés kiter a tanuló szakmai, szociális és személyes kompetenciáira, figyelembe veszi a vállalati tanfolyamokon elért eredményeit, hozzáállását. Mivel a tanulók portfólióban rendszeresen rögzítik az összes, általuk végzett munkatevékenységet, az elsajátított új készségeket és tapasztalatokat, a képzőhely ez alapján értékeli a tanuló előrehaladását.

A tanulók iskolai értékelése hatfokú skálán történik itt is, mint minden más iskolatípusban Svájcban.

A felnőttek a szakmai alapképzés elvégzése nélkül szerezhetnek alpfokú szakképesítést.

A szövetségi törvény egyrészt lehetővé teszi, hogy gyakornoki munkaszerződés megkötése után rövidciklusú vagy teljes képzési idejű képzésen szerezzék meg az államilag elismert gyakorlati képzésről szóló oklevelet vagy a szakképzettséget. A svájci iskolarendszerben elismerik a nem formális úton szerzett szakmai tapasztalatot szakképzettségként, illetve a tapasztalatok beszámítása révén a felnőtt munkaerő szakmai vizsgát tehet.

A szakmai érettségi

A szövetségi szakmai érettségihez meg kell szerezni a szakképzettséget, mivel arra épül az érettségi anyaga. A szakmai érettségihez kapcsolódó kerettanterveket, célokat, lehetőségeket, az érettségire bocsátás feltételeit és a vizsga értékelését az OMPr (2025) rendelet szabályozza.

Már a szakmai képzés első ciklusában lehetősége nyílik a tanulónak, hogy a képzőhely, vagy – iskolai képzés esetén – az iskola engedélyével részt vegyen heti egy alkalommal félnapos felkészítőn. A szakmai képzés végeztével a

nappali tagozatos képzés két félévet vesz igénybe, egyéb esetekben a képzési idő háromtól öt félévig is tarthat. Több intézmény érettségire előkészítő tanfolyamot is meghirdet.

Szakmai érettségi tehető az alábbi szakterületeken:

Technika, építészet és élettudományok; Természet, táj és táplálkozás; Gazdaság és szolgáltatások; Alkotás és művészet; Egészségügy és szociális élet

Az érettségi vizsgán a jelölteknek egy interdiszciplináris projekt munkát is be kell mutatni, melyben kapcsolatot kell teremtenie a munka világa és legalább két szakmai érettségi vizsgatárgy között.

A szakmai érettségire is fel lehet készülni egyénileg, a vizsgára jelentkezéshez elég bemutatni az államilag elismert szakképzettséget. A szakmai érettségi vizsgákat évente egy alkalommal, július-augusztus hónapban szervezik (OMPr 2025)

A szakmai érettségi birtokában felvételi vizsga nélkül folytathatnak szakirányú tanulmányokat az egyetemeken. Egyes egyetemek előírhatnak egyéb felvételi feltételeket, például, felvételi alkalmasságit, szakmai gyakorlat teljesítését, főleg, ha a jelölt végzettsége nem teljesen felel meg az egyetemen választani kívánt szakiránynak. Ebben az esetben akár egy év gyakorlat előzetes teljesítését is feltételül szabhatják.

Aki viszont a „passerella” különbözeti vizsgát leteszi, bármely egyetem, bármely szakán továbbtanulhat (OMPr 2025).

Az egész életen át tartó tanulás

Az egész életen át tartó tanulás célja az egyén kompetenciáinak folyamatos fejlesztése, amelyet általában önként vállal a tanuló, mert érzékeli, hogy tudása elavul. A digitalizáció előretörésével, a mesterséges intelligencia térnyerésével a tudás, az információk nagy része szabadon és nyilvánosan hozzáférhető, visszakereshető és lekérdezhető. A kihívást inkább az jelenti, hogyan tudjuk kezelni ezt a hatalmas mennyiségű adatot. Mindennapi életünkben is egyre több munkát tudunk automatizált gépekkel elvégeztetni, így több szabadidőnk jut egyéb tevékenységekre, például a tanulásra. Tanulásra több szintén is sor kerülhet: folytathatjuk tanulmányainkat a formális oktatás keretein belül, alap-, közép- vagy felsőfokú intézményben, vagy nem formális oktatáson, mint például egy nyelvtanfolyam, de tanulhatunk valamint munkahelyi kollégánktól, vagy otthon a családtagunktól, barátainktól is, ami az informális tanulás egyik leggyakoribb formája. A svájci felnőttoktatás alapja az élethosszig tartó tanulás gondolata és az iskolarendszer sokféle tanulási lehetőséget kínál.

A svájci felnőttoktatás és -képzés

A felnőttoktatás és -képzés az iskolarendszer bármelyik fokán történhet, és piaci alapon működik. A felnőttoktatás résztvevőinek többsége a szakmájában

képzési tovább magát (SKBF 2023:331). A képzések jelentős részét a tudományos, a gazdálkodási, a mezőgazdasági jellegű, a műszaki - informatikai, és a kereskedelmi – szolgáltatási szektorokban indították (SKBF 2023:336,338). A képzések többségét az állam, a kantonok vagy a munkáltatók finanszírozzák, mindössze a résztvevők 12%-a finanszírozta a tanulmányait saját zsebből (SKBF 2023:345).

A felnőttoktatást szövetségi törvények szabályozzák, megszabva például a képzésekre való jelentkezés feltételeit (LFCo 2014), koordinálják az egyetemi képzéseket (LPSU 2011). A képzések tartalmáért viszont az Oktatásért, Kutatásért és Innovációért Felelős Államtitkárság felel (SEFRI).

Az oktatási és képzési paletta

Az oktatási és képzési paletta rendkívül gazdag, a képzési kínálat az alapfokú képzésektől kezdve minden oktatási szintet és ágazatot magában foglal. A képzésekre legtöbbször felvételizni sem kell, kivéve néhány speciális esetet.

Középfokú felnőttoktatás esetén ugyanazokat a végzettségeket lehet szerezni, mint a normálciklusú képzésben: liceumi érettségit, szakközépiskolai érettségit, szakmai érettségit, szakképzettséget. A különbség az, hogy a felnőttek önállóan is felkészülhetnek és jelentkezhetnek a szövetségi érettségi vizsgákra, nem kell feltétlen iskolába járniuk.

Szakmai oktatás, szakképzés felnőtt korban

A szakmai oktatás és a szakképzés területén is többféle lehetőség közül választhatnak a felnőttek: rövidciklusú képzés után jelentkeznek a vizsgára, csak a vizsgára teszik le, vagy elismertetik szakmai tapasztalatukat, s akár már a szakmai érettségire is jelentkezhetnek. A megszerzett képesítés birtokában – a normálciklusú képzéssel azonos módon – tanulhatnak tovább.

A szakmával vagy érettségivel rendelkező felnőtt tanulók rövidciklusú szakképzésen is részt vehetnek. Ebben az esetben gyakornoki szerződést kell kötniük egy képzőhellyel.

Azok a felnőtt tanulók, akik – szakmától függően – három-öt év szakmai gyakorlattal rendelkeznek, kérhetik szakmai tapasztalatuk elismerését, így nem kell a képzésekre bejárniuk. A vizsgára autodidakta módon is fel lehet készülni.

Néhány szakma esetén a szakmai tapasztalatot portfólió benyújtásával igazolhatják a jelöltek. Ha a szakmai anyagok minősége megfelelő színvonalú, a jelölt mentesül a vizsgakötelezettség alól és megkapja a szakképzettséget igazoló bizonyítványt.

Érettségi felnőtt tanulóként

Amennyiben olyan egyetemi vagy főiskolai képzést szeretnének választani, ami a megszerzett végzettséggel nem elérhető, ismét több lehetőség áll nyitva előttük. A liceumi érettségire felkészítő felnőttoktatási intézményekbe

általában felvételizni kell, de ha sikeresen elvégzik, három év múlva érettségizhetnek. A svájci törvények azt is lehetővé teszik, hogy a felnőtt tanuló érettségi előkészítőt végezzen, távoktatásban tanuljon, vagy teljesen önállóan készüljön föl a központi érettségi vizsgára. A központi vizsgát az Oktatásért, Kutatásért és Innovációért felelős Államtitkárság szervezi. A vizsgatárgyak és a vizsga lebonyolítása megegyezik a rendes érettségi vizsgával. Kéttannyelvű érettségit is szerezhetnek. Az egyetlen különbség a rendes vizsgával szemben, hogy a felnőttek vizsgájába csak a vizsgán szerzett jegyek számítanak bele.

A szakmai érettségi

A szakmai érettségi normál esetben kétéves, ami kisebb óraszámú képzés választása esetén három-négy félévre hosszabbodhat. a vizsgára bocsátás feltételei megegyeznek a normál ciklusú szakmai érettségivel. Erre az érettségire is lehet önálló felkészüléssel jelentkezni, ez esetben azonban központilag szervezett szakmai érettségi vizsgát kell tenni.

A felsőfokú felnőttoktatás és -képzés

Érettségi vizsga nélkül elérhető felsőoktatási kurzusok

Svájcban számos egyetem különleges lehetőséget kínál a felnőtt tanulni vágyóknak. Az EPFL, az ETH Zürich, a Berni, a Freiburgi, a Genfi, a Lausanne-i, a Luzerni, a Neuchâtel, a Zürichi és a Svájci Olasz Egyetemre, illetve egyes karaira érettségi vizsga nélkül is lehet jelentkezni. Alapfeltétel általában, hogy a jelölt harminc év feletti legyen és rendelkezzen svájci lakcímmel.

A műszaki vagy egyéb szakirányú képzéseket ajánló egyetemeken gyakran Svájcban szerzett szakképzettséget, és/vagy szakmai gyakorlatot írnak elő.

Jogi és bölcsészkarokon előfordul, hogy a jelölteknek komplex felvételi vizsgát kell tenniük. A pályázati anyagot kell benyújtaniuk, anyanyelvi tesztet kell kitölteniük, és vizsgáznuk kell írásban és szóban a megadott témakörökből.

A legtöbb egyetemen az orvosi, állatorvosi és gyógyszerészeti karokat kizárták az érettségi nélkül pályázható felvételi eljárásból.

Összegzés

A svájci oktatási rendszer átjárható és rugalmas. Valamennyi szintjén fejlesztik a transzverzális kompetenciákat, amely az vizsgakövetelményekben is megjelenik, hiszen több nyelven kell kommunikálniuk, a szakképzésben is nagy gondot fordítanak az írásbeli és a szóbeli kommunikációra és az érettségi vizsgán – intézménytípustól és vizsgatípustól függetlenül – önálló, interdiszciplináris projektfeladatot kell bemutatni.

A gazdasági élet szereplői felismerték, hogy a gazdaság versenyképességének egyik feltétele a tudás alapú társadalom megteremtése,

amelyhez korszerű oktatási rendszerre, a felnőttoktatás és -képzés támogatására, a megszerzett tudás elismerésére, a szakképzés fejlesztésére van szükség.

Svájcban számtalan lehetőség van arra, hogy a nem formális és informális tudást képesítéssel elismerjék. Bármilyen alap szakképesítés megszerezhető nem szokványos úton, s a szakképesítést „más képesítési eljárás” során szerzi meg a jelölt (CRE 2023)

Ha az Oktatásért, Kutatásért és Innovációért Felelős Államtitkárság (SEFRI 2025) elfogadta a szakmai bizottság által előkészített validációs eljárást, a jelöltek portfólióval igazolhatják szakmai tapasztalatukat, így mentesülnek a rendes szakmai vizsga alól.

Más esetekben a szakmai vizsga bemeneti követelménye lehet, hogy a jelölt portfólióval igazolja szakmai tudását, majd leteheti az elméleti vizsgát.

Az érettségi vizsgák esetén szintén lehetőség nyílik arra, hogy a jelölt egyénileg készüljön fel a vizsgára.

A felsőoktatásban nem szabályozták központilag, milyen előzetes tudást, hogyan lehet beszámítani. A nem formális vagy informális úton szerzett tudás elismerése egyetemi és főiskolai hatáskörben történik. Egyetlen kivétel a pedagógiai karokon van, ott ugyanis mindig beszámítják a szakmai tapasztalatot és a képzési idő így akár harmadával is csökkenhet.

Mindezek alapján úgy gondolom, a svájci iskolarendszer mindenki számára átjárható, figyelembe veszik és beszámítják a nem formális és informális úton szerzett tudást. A rendszer nagyon rugalmasan működik, alkalmazkodik a társadalmi igényekhez.

Felhasznált irodalom

Arnold, R., Nuissl, E., Schrader, J. (2023). *Wörterbuch Erwachsenen- und Weiterbildung*. Julius Klinkhardt

Bundesrat (2022). *Zulassung von Absolventen und Absolventinnen einer Berufsmatura zur Primarlehrerausbildung Bericht des Bundesrates in Erfüllung des Postulates 22.4267 WBK-N vom 28. Oktober 2022.* <https://www.news.admin.ch/news/message/attachments/92873.pdf> (2025.11.25.)

Centro svizzero di coordinamento della ricerca educativa (CSRE) (2023). *Rapporto sul sistema educativo svizzero 2023*. Stämpfli AG.

Commissione Europea / EACEA / Eurydice, 2024. *Validazione dell'apprendimento non formale e informale nell'istruzione superiore in Europa. Report Eurydice*. Lussemburgo: Ufficio delle pubblicazioni dell'Unione europea. doi: 10.2797/534413

Commissione europea/EACEA/Eurydice (2021). *Istruzione e formazione degli adulti in Europa: costruire percorsi inclusivi per lo sviluppo di competenze e*

qualifiche. Rapporto Eurydice. Ufficio delle pubblicazioni dell'Unione europea.

COM (2025) 90 final *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. A készségek uniója* Brüsszel. 2025.3.5. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52025DC0090>

Confederazione Svizzera (2020). *Ammissione alle scuole universitarie (università/PF) per i titolari di una maturità professionale Rapporto del Consiglio federale in adempimento del postulato 20.4202, Masshardt Nadine del 25 settembre 2020.* <https://www.news.admin.ch/news/message/attachments/92876.pdf>

C 329/23 *Resolution of the Council and ministers for education, meeting within the Council of 6 December 1990 concerning the Eurydice Education Information Network in the European Community* [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:41990X1231\(07\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:41990X1231(07))

41976X0219 *Risoluzione del Consiglio e dei ministri della pubblica istruzione riuniti in sede di Consiglio, del 9 febbraio 1976, che contempla un programma di azione in materia di istruzione. Gazzetta ufficiale n. C 038 del 19/02/1976 pag. 0001 – 0005.* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/IT/TXT/HTML/?uri=CELEX:41976X0219&from=EN>

Erasmus+. *Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/817 Rendelete (2021. május 20.) az Erasmus+ elnevezésű uniós oktatási és képzési, ifjúsági és sportprogram létrehozásáról és az 1288/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről.* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0817> (2025.11.26.)

European Commission (2021). European Education and Culture Executive Agency. *Istruzione e formazione degli adulti in Europa – Costruire percorsi inclusivi per lo sviluppo di competenze e qualifiche.* Publications Office of the European Union, <https://data.europa.eu/doi/10.2797/853483> (2025.11.26.)

European Commission (2023). European Education and Culture Executive Agency. *Istruzione obbligatoria in Europa – 2023/2024.* Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2797/130566> (2025.11.26.)

European Commission (2023) European Education and Culture Executive Agency. *The structure of the European education systems 2023/2024 – Schematic diagrams.* Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2797/212303> (2025.11.26.)

European Commission (2023). European Education and Culture Executive Agency. *Compulsory education in Europe – 2023/2024.* Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2797/681438> (2025.11.26.)

Innovációs és Technológiai Minisztérium (2019). *Szakképzés 4.0. Stratégia*. https://www.nive.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=1024 (2020.10.09.)

Kozma, T. (2006). *Az összehasonlító neveléstudomány alapjai*. Új Mandátum Kiadó.

Mrázik, J. (2015). *Neveléstudomány. Digitális jegyzet*. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Intézet. ISBN 978 963 642 9379. <https://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/24/index.html> (2021.09.25.)

Nationalrat (2025). *Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Förderung der Erwachsenenbildung und des Volksbüchereiwesens aus Bundesmitteln, Fassung vom 30.11.2025*. <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10009356> (2025.11.30.)

OECD (2024). *Do Adults Have the Skills They Need to Thrive in a Changing World?: Survey of Adult Skills 2023*. OECD Skills Studies. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/b263dc5d-en> (2025.11.26)

OECD (2025). *Education at a Glance 2025: Switzerland*. Country note. 9 September 2025. [Education at a Glance 2025](#) (2025.11.26)

OECD (2025), *Education at a Glance 2025: OECD Indicators*. OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/1cod9c79-en> (2025.11.26)

Segreteria di Stato per la formazione, la ricerca e l'innovazione. *Esame complementare passerella*. <https://www.sbf.admin.ch/it/esame-complementare-passerella> (2025.11.26.)

Schweizerische Koordinationsstelle für Bildungsforschung (SKBF) (2023). *Bildungsbericht Schweiz 2023*. ISBN 978-3-905 684-23-0. Stämpfli AG.

Intézmények honlapja:

Oktatásért, Kutatásért és Innovációért Felelős Államtitkárság (SEFRI) (2025) <https://www.sbf.admin.ch/it/procedura-di-riconoscimento-presso-la-sefri>

Swiss Universities (2025) Jelentkezési feltételek: <https://www.swissuniversities.ch/en/themen/zulassung/zulassung-universitaere-hochschulen/zulassung-ohne-maturitaetszeugnis>

2021/C 66/01 *A Tanács állásfoglalása az oktatás és képzés terén az európai oktatási térség létrehozása érdekében és azon túlmutatóan folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszeréről* (2021–2030) <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a21b0001.cou> (2025.11.26)

2021/C 497/01 *A Tanács állásfoglalása az oktatás és képzés terén az európai oktatási térség létrehozása érdekében és azon túlmutatóan folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszerének irányítási struktúrájáról* (2021–2030) <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a21b0001.cou> (2025.11.26.)

2023/C 185/10 *A Tanács következtetései az oktatás és képzés terén az automatikus kölcsönös elismerés megvalósítása érdekében teendő további lépésekről.*
[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023XG0526\(03\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023XG0526(03)) (2025.11.26)

413.12. Ordinanza sull'esame svizzero di maturità del 7 dicembre 1998 (Stato 1° gennaio 2013) https://lex.weblaw.ch/lex.php?norm_id=413.12&source=SR&lex_id=24869&file=it-pdf_file_a.pdf (2025.11.26.)

413.11. *Ordinanza del 28 giugno 2023 concernente il riconoscimento degli attestati di maturità liceale (Ordinanza sulla maturità, ORM).*
<https://www.fedlex.admin.ch/eli/oc/2023/373/it>
(2025.11.26.)

413.18. *Accordo amministrativo tra il Consiglio federale svizzero e la Conferenza delle direttrici e dei direttori cantonali della pubblica educazione sulla collaborazione nell'ambito della maturità liceale del 28 giugno 2023.*
<https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2023/378/it>
(2025.11.26.)

97.419. *Iniziativa parlamentare Articolo costituzionale sull'istruzione. Rapporto della Commissione della scienza, dell'educazione e della cultura del Consiglio nazionale del 23 giugno 2005.*
<https://www.parlament.ch/centers/documents/it/ed-pa-wbk-bildungsrahmenartikel-bericht-2005-06-23-i.pdf> (2025.11.26.)

Ordinanza sulla maturità professionale federale (OMPr) Rapporto esplicativo. Berna, 13.06.2025.
https://www.sbf.admin.ch/dam/it/sd-web/-HFoeE-AIOJR/o4_it_Erl%C3%A4uterungen_bereinigt.pdf (2025.11.27.)

419.1 *Legge federale sulla formazione continua (LFCo) del 20 giugno 2014 (Stato 1° gennaio) 2017).* <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2016/132/it> (2025.11.27.)

414.20 *Legge federale sulla promozione e sul coordinamento del settore universitario svizzero (LPSU) del 30 settembre 2011 (Stato 1° giugno 2025).*
<https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2014/691/it> (2025.11.27.)

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről [2011. évi CXCV törvény a nemzeti köznevelésről](#)